

Causa C-264/22**Cerere de decizie preliminară****Data depunerii:**

20 aprilie 2022

Instanța de trimitere:

Tribunal da Relação de Lisboa (Portugalia)

Data deciziei de trimitere:

5 aprilie 2022

Apelant:

Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions

Intimată:

Victoria Seguros S.A.

Apeluri în procedurile de drept comun și speciale (2013)**Cauza nr. 121/17.0TNLSB.L1**

Apel – Decizie definitivă

Instanța de prim grad de jurisdicție – Tribunal Marítimo de Lisboa [Tribunalul Maritim din Lisabona, Portugalia] – J2 (Camera nr. 2)**Apelant:** Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions**Intimată:** Victoria Seguros, S.A.**Rezumat:**

Având în vedere că situația de fapt în litigiu implică un conflict de legi între două state membre ale Uniunii Europene, legea aplicabilă răspunderii civile (și comerciale) extracontractuale, care trebuie considerată ca acoperind atingerea adusă vieții și integrității fizice, este determinată, în primul rând, de Regulamentul Roma II [Regulamentul (CE) nr. 864/2007 din 11 iulie 2007], în conformitate cu

articolul 1 alineatul (1) din acesta, care este direct aplicabil în ordinea juridică internă în temeiul articolului 8 alineatul 3 din Constituția Republicii Portugheze.

2. Trimiterea preliminară urmărește să îndeplinească dublul obiectiv de a constitui un instrument de garantare a caracterului partajat al aplicării dreptului Uniunii Europene și a rolului instanțelor naționale în calitate de instanțe de drept comun în domeniul dreptului european, pentru a asigura egalitatea în fața legii a tuturor cetățenilor europeni.

3. Având în vedere că există o îndoială rezonabilă cu privire la interpretarea și la aplicarea cadrului juridic al Regulamentului Roma II, care are o importanță fundamentală pentru soluționarea definitivă a litigiului dintre părți și, în special, pentru analizarea obiectului acțiunii, este necesară sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o trimitere preliminară pentru a evita divergențele în interpretarea dreptului Uniunii în cauză.

4. Prin urmare, s-a dispus sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o întrebare preliminară, care este formulată după cum urmează: Legea aplicabilă normelor privind prescripția dreptului la despăgubire este legea locului în care s-a produs accidentul (legea portugheză), în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) și cu articolul 15 litera (h) din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007, Roma II, sau, atunci când este vorba despre o subrogație în drepturile persoanei care a suferit prejudiciul, este aplicabilă „legea terțului” subrogat (legea franceză), în temeiul articolului 19 din regulamentul menționat?

*

Magistrații din cadrul Secției a 7-a a Audiencia de Lisboa [Curtea de Apel din Lisabona, Portugalia] dispun:

I. SITUAȚIA DE FAPT

1. Acțiunea

Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d’Autres Infractions a introdus o acțiune în plată, în cadrul unei proceduri de drept comun, împotriva **Victoria Seguros, S.A.**, solicitând obligarea pârâtei să ramburseze reclamantului suma de **229 480,73** euro (două sute douăzeci și nouă de mii patru sute optzeci de euro și șaptezeci și trei de cenți), plus dobânzi de întârziere calculate de la data notificării acțiunii.

Acesta a susținut că, la 4 august 2010, pe plaja din Alvor, [omissis], un cetățean francez a fost lovit de o ambarcațiune pilotată de proprietarul acesteia, [omissis], care deținea o poliță de asigurare de răspundere civilă emisă de pârâtă; ambarcațiunea a lovit cu elicea persoana în cauză, care înota și făcea scufundări într-un loc în care navigația ambarcațiunilor era interzisă și care era destinat

exclusiv scăldatului și înotului; în consecință, acesta a suferit vătămări corporale grave și a fost supus la diverse tratamente medicale.

Înotătorul respectiv a acționat în justiție Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions, în calitate de organism francez care acoperă, printre altele, despăgubirile datorate în urma accidentelor, în fața tribunal d'instance de Lyon [Tribunalul de Primă Instanță din Lyon], solicitând repararea prejudiciului suferit ca urmare a accidentului a cărui victimă a fost în Portugalia.

În cadrul procedurii judiciare respective, părțile au convenit asupra unei despăgubiri în valoare de 229 480,73 euro, pe care reclamantul i-a plătit-o deja persoanei care a suferit prejudiciul.

Prin urmare, prin intermediul prezentei acțiuni, se solicită obligarea pârâtei să ramburseze reclamantului suma plătită menționată, susținând că se impune aplicarea legii portugheze în ceea ce privește accidentul produs și obligația de despăgubire, și a legii franceze în ceea ce privește normele de prescripție și de calculare a termenelor, astfel cum rezultă din articolul 19 din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 din 11 iulie 2007.

În apărarea sa, pârâta a invocat, pe de o parte, excepția peremptorie a prescripției dreptului și, pe de altă parte, pe fond, a negat o mare parte dintre faptele privind accidentul și a solicitat respingerea acțiunii.

Astfel, pe scurt, aceasta a susținut aplicarea legii portugheze, printre altele, în ceea ce privește prescripția, având în vedere dispozițiile articolului 45 alineatul 1 din Codul civil, și a invocat excepția respectivă în sensul prevăzut la articolul 498 alineatul 1 din Codul civil, ținând seama de faptul că, la data introducerii acțiunii, și anume 29 noiembrie 2016, dreptul reclamantului era prescris de mult timp, cu alte cuvinte trecuseră mai mult de șase ani de la data la care a avut loc accidentul.

În apărarea sa pe fond, aceasta recunoaște doar producerea accidentului și existența asigurării maritime încheiate cu proprietarul ambarcațiunii implicate în acesta, însă nu și împrejurările concrete în care s-a produs accidentul respectiv, și invocă fapte de natură să stabilească culpa exclusivă a înotătorului, în special ca urmare a faptului că a înotat dincolo de balizele care delimitau canalul de navigație și în afara zonei autorizate pentru scăldat, la mai mult de 300 de metri de țărm și fără să utilizeze o baliză de semnalizare; în orice caz, aceasta susține că suma solicitată este excesivă.

În răspunsul său la excepția invocată, reclamantul a contestat admisibilitatea excepției privind prescripția susținând, pe scurt, că termenul de prescripție nu se împlinise nici în conformitate cu legea franceză, nici în conformitate cu cea portugheză, având în vedere dispozițiile articolului 498 alineatul 3 din Codul civil, care prevede un termen de prescripție de 10 ani pentru exercitarea dreptului la rambursare, care a început să curgă doar de la momentul la care persoanei care a suferit prejudiciul i s-a plătit ultima despăgubire, și anume de la 7 aprilie 2014, data ultimei plăți efectuate de reclamant către persoana care a suferit prejudiciul.

*

[*omissis*] [desfășurarea procedurii]

În cadrul procedurii care și-a urmat cursul normal, a avut loc ședința de judecată și, ulterior, s-a pronunțat o hotărâre prin care s-a admis excepția prescripției și s-a respins acțiunea, constatând lipsa răspunderii pârâtei în ceea ce privește cererea îndreptată împotriva sa.

2. Apelul

Întrucât nu a fost satisfăcut, reclamantul a declarat apel; acesta și-a încheiat argumentele cu următoarele concluzii:

(A) La data introducerii acțiunii, dreptul reclamantului de a cere, prin subrogație, suma pe care a plătit-o persoanei care a suferit prejudiciul nu era prescris. (B) Dreptul reclamantului prin subrogație nu se naște decât după plata despăgubirii a cărei rambursare a fost solicitată în prezenta acțiune. (C) Conform articolului 19 din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007, fiind vorba despre o subrogație, legislația aplicabilă în speță este cea franceză. (D) Legea franceză prevede că termenul de prescripție în cazul subrogării de către Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions se calculează de la data pronunțării hotărârii judecătorești, și anume 20 martie 2014. (E) Chiar și în acest caz, prescripția intervine numai după ce au trecut 10 ani [*omissis*]. [trimitere la argumentele prezentate] (F) Apoi, în temeiul legislației franceze, la data introducerii acțiunii, dreptul reclamantului nu era prescris. Cu toate acestea, și fără a admite fapte în detrimentul său, (G) în cazul în care se reține că soluția este cea prevăzută de legea portugheză, conform articolului 498 alineatele 1 și 2 din Codul civil, termenul de prescripție începe să curgă numai de la data plății sau a plăților despăgubirii către persoana care a suferit prejudiciul. (H) Astfel, subrogația operează numai după efectuarea plății respective. (I) Înainte de a efectua plata sumei de 229 480,73 euro, reclamantul nu putea nici măcar să introducă acțiunea, deoarece nu există subrogație în ceea ce privește plățile viitoare, cu alte cuvinte cele nedatorate. Astfel, (J) în temeiul dispozițiilor articolului 498 alineatul 2 din [Codul civil], dacă s-ar calcula de la data ultimei plăți (7 aprilie 2014), termenul de prescripție ar expira abia la 7 aprilie [2017]¹, cu mult după data introducerii acțiunii și a comunicării sale către pârâtă. (K) În acest sens, se face trimitere la hotărârile indicate la punctul 51 din prezentele argumente și, în special, la Hotărârea STA [Curtea Administrativă Supremă, Portugalia] nr. 2/2018 pentru unificarea jurisprudenței [*omissis*], prin care s-a pronunțat o decizie contrară celei atacate. (L) Având în vedere considerațiile anterioare, [*omissis*] instanța de prim grad de jurisdicție [*omissis*] a încălcat, printr-o eroare de interpretare și de neaplicare, legislația menționată în argumente și în prezentele concluzii. Prin urmare, (M) se impune anularea

¹ Ca urmare a unei eroare de redactare, se indică data de 7 aprilie 2014, când este vorba cu siguranță despre data de 7 aprilie 2017, în acord cu aspectele prezentate anterior.

hotărârii atacate și admiterea prezentelor concluzii. De altfel, (N) dreptul reclamantului de a fi despăgubit de pârâtă nu era prescris la data introducerii acțiunii. Și, (O) având în vedere faptele dovedite și nedovedite, pârâta trebuie să fie obligată la plata sumei solicitate, plus dobânzile de întârziere, toate acestea în conformitate cu cererea de chemare în judecată. Este echitabil să se anuleze decizia atacată conform prezentelor argumente.

Prin întâmpinarea formulată, intimata a contestat argumentele apelantului, reiterând excepția prescripției dreptului invocat și a susținut, în esență, motivarea hotărârii prin care a fost exonerată de plată, solicitând menținerea sa.

*

Apelul a fost admis cu efect devolutiv.

[*omissis*] [desfășurarea procedurii]

3. Obiectul apelului

Întinderea apelului este delimitată de concluziile apelantului și este necesar ca instanța să se pronunțe cu privire la problemele ridicate în cuprinsul lor [*omissis*]. [desfășurarea procedurii]

Analizând pretențiile apelantului, **va trebui să se stabilească dacă în situația în discuție este aplicabilă legea franceză, conform căreia dreptul invocat nu s-a prescris, sau [dacă], în subsidiar, în cazul în care se stabilește că legea aplicabilă este cea portugheză, termenul de prescripție tot nu s-a împlinit, având în vedere data ultimei plăți către persoana care a suferit prejudiciul.**

Aceasta este o chestiune decisivă care dă naștere la dezbateri cu privire la următoarele probleme ridicate în apel:

- Dreptul național aplicabil în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007, Roma II, care reglementează obligațiile necontractuale între cetățenii statelor membre și norma de conflict prevăzută la articolul 45 din Codul civil.
- Interpretarea și aplicarea articolului 4 alineatul (1) și a articolului 15 litera (h); poziția apelantului, în calitate de subrogat în dreptul persoanei care a suferit prejudiciul și domeniul de aplicare al articolului 19 din Regulamentul Roma II; regula generală a *lex loci damni* și regula specifică a subrogării în dreptul persoanei care a suferit prejudiciul;
- Domeniul de aplicare obiectiv și subiectiv al articolului 498 alineatul 2 din Codul civil; natura juridică a dreptului invocat în raport cu noțiunea de subrogație, respectiv cu noțiunea de drept la repetițiune; interpretarea doctrinară și jurisprudențială a dispoziției; *dies a quo* a

termenului de prescripție a dreptului la despăgubire pecuniară prin plăți fracționate.

II. MOTIVARE

A. Situația de fapt

Instanța de prim grad de jurisdicție a stabilit următoarea situație de fapt:

(1) La 4 august 2010, în jurul orei 17:30, în zona plajei Alvor (Algarve) a avut loc un accident între ambarcațiunea [omissis], pilotată de proprietarul acesteia, [omissis], și un înotător [omissis], cetățean francez [omissis] [trimitere la dosar]. (2) În timp ce ambarcațiunea menționată naviga în zona plajei Alvor [omissis], elicea acesteia l-a lovit pe înotătorul respectiv, (3) [...] care înota purtând ochelari de protecție, snorkel (tub) și aripioare. (4) Lovitura menționată s-a produs la aproximativ 250 de metri spre est față de linia de țărm, la aproximativ 120-140 de metri de uscat și la suprafața apei, (5) [...] într-o zonă în care navigația ambarcațiunilor era interzisă (6) [...] și care era destinată exclusiv scăldatului și înotului. (7) [omissis] (8) Ambarcațiunea nu era prevăzută cu niciun sistem de navigație (de exemplu, GPS sau radar). (9) Ca o consecință directă a vătămărilor corporale cauzate de elice înotătorului, acesta a suferit [omissis] [descriere detaliată a vătămărilor corporale suferite]. (10) [omissis] [idem]; (12) Imediat după accident, a fost transportat la Spitalul do Barlavento Algarvio. (13) Ulterior, a fost transferat cu elicopterul la Spitalul São José din Lisabona, unde a fost supus unei intervenții chirurgicale și a fost spitalizat în perioada 4-9 august 2010 [omissis] [trimitere la dosar]. (14) La 9 august 2010, a fost transferat cu avionul în Franța, unde a fost spitalizat până la 7 septembrie 2010 [omissis] [idem]. (15) A fost supus de asemenea la diverse intervenții chirurgicale [omissis] [idem]. (16) În perioada cuprinsă între 7 septembrie și 11 noiembrie 2010, accidentatul a fost internat la Centrul de Rehabilitare Funcțională Val de Rosay; în perioada 16-19 iunie 2011, tot ca urmare a accidentului descris, a fost internat la Clinica Park, unde a fost supus unor intervenții chirurgicale [omissis]; [descrierea intervențiilor chirurgicale] (17) Acesta s-a aflat în incapacitate totală de muncă în perioada cuprinsă între 4 august și 11 noiembrie 2010, între 16 și 19 iunie 2011 și la 14 februarie 2012 [omissis] [trimitere la dosar]. (18) A suferit o incapacitate de 60 % din 12 noiembrie 2010 până la 2 ianuarie 2011 (19) și de 50 % din 3 ianuarie până la 15 iunie 2011, din 20 iunie 2011 până la 13 februarie 2012 și din 15 februarie până la 28 decembrie 2012. (20) Ca urmare a accidentului descris mai sus, accidentatul [omissis] [identificarea adresei sale] a formulat o cerere de despăgubire împotriva (fondului de garantare) apelant, care este entitatea franceză responsabilă cu despăgubirea, în primă instanță, a victimelor accidentelor [omissis] [trimitere la dosar]. (21) [...] Procedura a fost soluționată de tribunal d'instance de Lyon [Tribunalul de Primă Instanță din Lyon] [omissis] [idem]. (22) În cadrul procedurii judiciare respective, accidentatul și apelantul au convenit asupra unei despăgubiri în valoare totală de 229 480,73 de euro [omissis] [idem]. (23) În acordul respectiv, încheiat la 3 martie 2014 și aprobat pe cale

judecătorească la 20 martie 2014, părțile au convenit că vor fi determinate consecințele accidentului prin raportul medical întocmit de expert [omissis] [omissis] [identificarea expertului]. **(24)** Despăgubirea a fost stabilită astfel încât să repare integral prejudiciile rezultate din accidentul în cauză și corespunde sumei următoarelor elemente [omissis] [trimitere la dosar]: – Cheltuieli diverse 2 028,78 euro. – Asistență personală pentru consolidare pe baza unui tarif de 13,00 euro/oră, 10 640,50 euro. – Cheltuieli pentru vehicul adaptat: 5 826,11 euro. – Asistență personală pentru viață: 76 153,24 euro. – Disconfort temporar total pe baza unui cost de 25,00 de euro/oră, 2 415,00 de euro. – Disconfort temporar parțial 60 %, 717,60 euro. – Disconfort temporar parțial 50 %, 8 199,50 euro; – Daune morale: 22 000,00 de euro. – Daune estetice temporare: 3 000,00 de euro. – Deficit funcțional permanent (45 %): 76 500,00 de euro. – Daune estetice permanente: 7 000,00 de euro. – Prejudiciu privind afirmarea personală 15 000,00 de euro. **(25)** Apelantul i-a plătit accidentatului [omissis], pentru prejudiciile suferite, suma forfetară menționată de 229 480,73 euro cu cecuri la 15 februarie 2013 (10 000,00 de euro) și, respectiv, la 7 aprilie 2014 (219 480,73 euro), [omissis] [trimitere la dosar]. **(26)** Prezenta acțiune în justiție a fost introdusă la 28 noiembrie 2016 și i-a fost comunicată intimitei la 12 decembrie 2016 [omissis] [idem]. **(27)** Proprietarul [omissis] a încheiat cu intimata un contract de asigurare maritimă [omissis] pentru categoria „Ambarcațiuni de agrement”, care acoperă ambarcațiunea identificată mai sus [omissis] și include o acoperire de răspundere civilă cu o sumă asigurată de 250 000,00 de euro [omissis] [identificarea poliției]. **(28)** În ceea ce privește cererea depusă de reprezentantul apelantului la 31 iulie 2014, intimata a formulat memoriu în răspuns la 12 august 2014, opunându-se și invocând atât prescripția, cât și faptul că accidentul a avut loc din vina exclusivă a înotătorului prejudiciat [omissis] [trimitere la dosarul cauzei]. **(29)** Procedura penală inițiată la cererea Ministerului Public în urma accidentului a fost închisă de Tribunal Judicial de Portimão (Juiz de Instrução Criminal) [Tribunalul de Instrucție din Portimão (Camera de Instrucție Penală) (Portugalia)] la 28 noiembrie 2012 [omissis] [idem]. **(30)** [...] În urma cererii de începere a urmăririi penale, instanța respectivă, pe baza împlinirii termenului de exercitare a dreptului la acțiune și a lipsei calității procesuale active subsecvente a Ministerului Public, a închis procedura penală inițiată împotriva persoanei cercetate [omissis] și a dispus clasarea dosarului, care a fost comunicată la data de 3 decembrie 2012 [omissis] [idem]. **(31)** Acestei proceduri i s-a atribuit numărul 37/10.1MAPTM, iar Ministerul Public a acuzat persoana suspectată de infracțiunea de vătămare din culpă, **(32)** [...] prin rechizitoriul din 30 mai 2012. **(33)** A doua zi după accident, [omissis] [asiguratul] a furnizat Poliției Maritime din Portimão un raport scris în legătură cu acesta, datat 5 august 2010 și semnat de el, potrivit căruia, în special, asiguratul nu ar fi putut evita accidentul, deoarece înotătorul francez nu numai că era scufundat, dar se afla într-o zonă în care înotul era interzis și care era destinată exclusiv ambarcațiunilor [omissis] [idem]. **(34)** După accident, intimata a solicitat intervenția întreprinderii „Peritotal – Sociedade de Peritagens e Avaliações, S.A.”, iar un expert [omissis] din cadrul acesteia a întocmit un raport documentat [omissis] [trimitere la dosar și identificarea martorului]. **(35)** În exercitarea atribuțiilor sale, expertul menționat a efectuat o serie de cercetări, identificate în raportul pe care

l-a prezentat, și a consemnat în scris declarația martorului [omissis] la 10 ianuarie 2011 [omissis] [trimitere la dosar și identificarea martorului]. (36) Ulterior, la 31 ianuarie 2011, același expert a consemnat în scris declarația martorului [omissis] [trimitere la dosar și identificarea martorului]. (37) Potrivit aceluiași expert, s-a „dovedit” că înotătorul francez se afla, la momentul accidentului, dincolo de balizele care delimitau canalul de navigație, că accidentul s-a produs atunci când înotătorul înota în afara zonei de scăldat obișnuite, cu alte cuvinte în afara zonei de scăldat și într-o zonă îndepărtată de țărm (la mai mult de 300 de metri), într-un loc în care navigația ambarcațiunii era permisă. (38) Expertul a mai declarat că, la momentul accidentului, înotătorul francez purta ochelari de scufundare (mască), un snorkel (tub) și aripioare și nu utiliza o geamandură de semnalizare [omissis]. (39) [omissis] [reproducerea unei declarații scrise a unui martor ce conține anumite detalii despre accident].

Și nu s-a stabilit că: **I.** Înotătorul francez menționat, care făcea scufundări, a fost vizibil doar atunci când a ieșit la suprafață și nu a dat niciun semnal de avertizare înainte de producerea accidentului în cauză. **II.** Imediat după producerea accidentului, asiguratul [omissis] a acordat tot ajutorul posibil înotătorului francez. **III.** Lovitura a avut loc atunci când ambarcațiunea respectivă [omissis] se afla foarte departe de coastă și într-o zonă destinată exclusiv navigației ambarcațiunilor. **IV.** La momentul coliziunii, înotătorul francez se afla dincolo de balizele care marchează canalul de navigație. **V.** Lovitura s-a produs în timp ce înotătorul respectiv înota în afara zonei obișnuite de scăldat, adică într-o zonă situată la mai mult de 300 de metri de țărm (de plajă), **VI.** [...] unde acea ambarcațiune putea naviga fără restricții.

B. Cu privire la fondul apelului

1. Prezentare generală a litigiului

În urma accidentului produs pe plaja Alvor la 4 august 2010, în care au fost implicați un înotător, cetățean francez, și o ambarcațiune portugheză asigurată de intimată, apelantul, o entitate recunoscută de dreptul francez în acest scop, a plătit victimei suma totală de 229 480,73 euro cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul suferit ca urmare a accidentului.

Susținând că accidentul s-a produs din vina exclusivă a pilotului, proprietar al ambarcațiunii, apelantul exercită în prezent o acțiune în răspundere civilă împotriva intimătei pentru fapta ilicită a asiguratului, solicitând rambursarea sumei plătite accidentatului, în conformitate cu dispozițiile dreptului francez, pe care le consideră aplicabile în temeiul articolului 19 din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007, Roma II.

Intimata, deși recunoaște producerea accidentului în cauză și existența asigurării maritime încheiate cu proprietarul ambarcațiunii, s-a opus de la bun început² cererii de plată a apelantului, considerând că dreptul de subrogare era prescris, în conformitate cu articolul 498 alineatul 1 din Codul civil portughez, care este aplicabil în speță în temeiul articolului 45 din Codul civil.

În replică, apelantul a arătat că, deși nu este de acord cu aplicarea legii portugheze, luând în considerare dispozițiile articolului 4[9]8 alineatul 3 din Codul civil, nu s-a împlinit nici termenul de prescripție care curge de la data ultimei plăți către persoana care a suferit prejudiciul.

În hotărârea pronunțată, instanța de prim grad de jurisdicție, pe baza situației de fapt stabilite, a considerat că excepția prescripției dreptului invocat de apelant trebuie admisă în conformitate cu dispozițiile articolului 498 alineatul 1 din Codul civil portughez și a exonerat de răspundere intimata.

În apel se ridică problema excepției admise, care conduce la stingerea dreptului invocat și referitor la care situația de fapt nu este contestată, cererea apelantului limitându-se, așadar, în mod strict la sfera erorii de drept din hotărâre.

2. Legea națională aplicabilă

Situația examinată de instanțele naționale are un caracter transfrontalier și se întemeiază pe o cauză complexă a acțiunii legată de răspunderea civilă pentru faptă ilicită; mai precis, Portugalia este locul accidentului, al ambarcațiunii și al proprietarului prezumat responsabil; victima are cetățenie franceză și are reședința în Franța; apelantul este o entitate creată și reglementată de dreptul francez, care îl acționează în justiție pe asigurătorul proprietarului ambarcațiunii, subrogându-se în drepturile persoanei care a suferit prejudiciul, pe care a despăgubit-o pentru prejudiciul suferit.

Instanța de prim grad de jurisdicție, examinând această chestiune prealabilă, a concluzionat, pe scurt, că legea aplicabilă pentru soluționarea litigiului este cea portugheză, în special având în vedere natura dreptului invocat de apelant și normele privind termenul de prescripție. Aplicând legea portugheză, aceasta a reținut că termenul de prescripție a dreptului invocat s-a împlinit, deoarece trecuseră mai mult de trei ani de la data accidentului, în conformitate cu articolul 498 alineatul 1 din Codul civil, și că, având în vedere că apelantul s-a subrogat în dreptul persoanei care a suferit prejudiciul la repararea prejudiciului suferit, acesta nu poate beneficia de noul termen privind dreptul la repetițiune al asigurătorului, prevăzut la alineatul 2; de asemenea, a considerat că apelantul nu poate invoca în favoarea sa termenul de prescripție mai lung privind procedura penală referitoare la fapta ilicită, prevăzut la alineatul 3 al dispoziției respective, întrucât persoana

² Pentru ceea ce ne interesează aici, excepția invocată de necompetență a instanței civile a fost admisă, iar tribunalul maritim a fost considerat competent să judece cauza.

care a suferit prejudiciul nu a inițiat procedura penală și nici nu a introdus o acțiune civilă separată.

Apelantul, care nu contestă afirmația potrivit căreia este parte în proces în calitate de subrogat în dreptul persoanei care a suferit prejudiciul împotriva intimității, asigurătoarea ambarcațiunii, susține, dimpotrivă, că legea franceză este aplicabilă în situația în discuție, invocând dispozițiile articolului 19 din Regulamentul Roma II.

Astfel, acesta arată că, în conformitate cu legea franceză, în special cu articolul 706.11 din Codul de procedură penală francez, cu articolul L-422.1 din Codul asigurărilor și cu articolul 2270 din Codul civil francez, termenul de prescripție pentru exercitarea dreptului la rambursarea despăgubirii plătite persoanei care a suferit prejudiciul nu s-a împlinit, așa încât se impune anularea hotărârii pronunțate.

Quid juris?

Situația de fapt implică un conflict de legi între două state membre ale Uniunii Europene, motiv pentru care legea aplicabilă răspunderii civile (și comerciale) extracontractuale, care trebuie considerată ca acoperind atingerea adusă vieții și integrității fizice, trebuie să fie determinată, în primul rând, de Regulamentul Roma II [Regulamentul (CE) nr. 864/2007 din 11 iulie 2007], în conformitate cu articolul 1 alineatul (1)³ din acesta, care este direct aplicabil în ordinea juridică internă în temeiul articolului 8 alineatul 3 din Constituția Republicii Portugheze.

Soluția adoptată de dreptul intern portughez în ceea ce privește conflictele de legi nu este, în principiu, aplicabilă normelor de conflict de natură suprastatală.

Deși se recunoaște că există o anumită controversă în doctrină în ceea ce privește întrebările preliminare de drept internațional privat, de exemplu, referitoare la aspectul dacă Regulamentul Roma II impune sau nu o legătură subordonată în detrimentul legăturii autonome prin normele de conflict ale *lex fori*, acest lucru nu este relevant pentru decizia din prezenta cauză⁴.

În ceea ce privește libertatea de alegere a legii aplicabile, consacrată la articolul 14 din Regulamentul Roma II, nici aceasta nu este posibilă în prezenta cauză, deoarece, având în vedere că, întrucât fapta ilicită/accidentul a avut loc pe teritoriul portughez, articolul 4 alineatele (1), (2) și (3) din regulamentul menționat și articolul 45 alineatul 1 din Codul civil portughez prevăd aplicarea legii portugheze.

³ Presupunând de asemenea că nu există nicio altă convenție internațională la care Franța sau Portugalia să fie parte în legătură cu chestiunea în discuție.

⁴ [omissis].

În mod similar, litigiul nu poate fi soluționat prin aplicarea soluției „legii celei mai favorabile”, întrucât este evident că nu este vorba despre o acțiune directă a persoanei care a suferit prejudiciul cauzat de accident exercitată împotriva asigurătorului, prevăzută la articolul 18 din regulament, care ar trebui să se întemeieze, în interpretarea privind legea aplicabilă, pe prevalența elementului sistematic predominant al protecției persoanei care a suferit prejudiciul, și anume a principiului legii celei mai favorabile protecției corespunzătoare împotriva asigurătorului⁵.

Astfel cum explică Moutinho de Almeida într-un comentariu referitor la Regulamentul Roma II, „formele de stingere a obligațiilor sunt executarea corespunzătoare și compensația sau decesul părții responsabile și, în ceea ce privește prescripția și decăderea, este important de menționat că nu se aplică principiul legii celei mai favorabile”⁶.

În sfârșit, legea portugheză prevede protecția persoanei subrogate, iar intimata a acceptat calitatea procesuală și materială a apelantului în cererea de rambursare a sumei pe care a plătit-o persoanei care a suferit prejudiciul cauzat de accidentul de pe plaja Alvor, care s-ar fi produs din vina exclusivă a proprietarului, membru al echipajului ambarcațiunii implicate și asigurate de intimată.

Întâmpinarea intimatei se întemeiază exclusiv pe prescripția dreptului la despăgubire în conformitate cu legea portugheză.

Acestea fiind spuse, în ceea ce privește obligațiile necontractuale care decurg din răspunderea întemeiată pe fapta ilicită sau pe risc, articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul Roma II prevede, ca regulă generală, că legea aplicabilă este legea țării în care se produce prejudiciul.

Articolul 15 prevede, în ceea ce privește domeniul de aplicare a legii, la litera (h), că acesta include „modalități de stingere a obligațiilor și normele care reglementează prescripția și decăderea, inclusiv regulile cu privire la începerea, întreruperea și suspendarea termenelor de prescripție și decădere”.

Având în vedere că accidentul care a dat naștere cererii de despăgubire a avut loc în Portugalia, această dispoziție sugerează aplicarea legii portugheze situației în discuție, în special în ceea ce privește prescripția dreptului invocat de apelant.

În același timp, articolul 19 din Regulamentul Roma II, intitulat „Subrogarea”, prevede: „În cazul în care o persoană («creditorul») are o creanță față de altă persoană («debitorul»), iar un terț are obligația de a-l despăgubi pe creditor sau l-a despăgubit în fapt pe creditor, ducând la stingerea obligației respective, legea care reglementează obligația terțului de a-l despăgubi pe creditor determină dacă și în ce măsură terțul are dreptul de a-și exercita, față de debitor, drepturile pe

⁵ [omissis].

⁶ În „O Regulamento Roma II”, 2107, [Ed.] Principia, p.164.

care creditorul le avea față de debitor, în temeiul legii aplicabile raportului dintre debitor și creditor”.

Având în vedere datele problemei, se ridică întrebarea dacă articolul 19 din Regulamentul Roma II are scopul de a garanta terțului care a despăgubit persoana care a suferit prejudiciul previzibilitatea aplicării legii care guvernează relația (internă) dintre subrogant și subrogat și în ce măsură acesta își poate exercita dreptul împotriva debitorului, persoană responsabilă delictual pentru fapta ilicită sau pentru risc, cu alte cuvinte dacă legea „terțului” își limitează aplicabilitatea la definirea condițiilor de exercitare a subrogării. Se ridică de asemenea întrebarea dacă legea terțului subrogat în drepturile persoanei care a suferit prejudiciul va fi aplicabilă și normelor de prescripție a dreptului, invocate de asiguratorul autorului prejudiciului, care prevalează în această materie asupra dispoziției conținute la articolul 15 litera (h) și la articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul Roma II.

Cu alte cuvinte, trebuie să se stabilească dacă articolul 19 din Regulamentul Roma II trebuie interpretat în sensul că, din moment ce dreptul la despăgubire pentru o faptă ilicită a fost exercitat de persoana subrogată în drepturile persoanei care a suferit prejudiciul, și anume apelantul în speță, se aplică legea națională a terțului respectiv, care nu este parte la raportul necontractual, în acest caz legea franceză, sau dacă dispozițiile articolului respectiv se referă numai la materia principiilor și a condițiilor subrogării, iar dispozițiile articolului 15 litera (h), fostul articol 4 alineatul (1) din acel regulament rămân aplicabile în ceea ce privește normele privind prescripția dreptului, întrucât nu ne mai aflăm exclusiv în sfera raportului dintre „terț” și creditor, ci și în limitele materiale ale exercitării dreptului la despăgubire al persoanei care a suferit prejudiciul din raportul necontractual.

Având în vedere că există îndoieli rezonabile privind interpretarea și aplicarea cadrului normativ al Regulamentului Roma II, cu implicații esențiale pentru soluționarea definitivă a litigiului dintre părți și, în special, în ceea ce privește examinarea obiectului acțiunii, se impune sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o cerere de decizie preliminară, pentru a se evita divergențele de interpretare a dreptului Uniunii în cauză.

3. Cererea de decizie preliminară

În conformitate cu articolul 65 litera (b) din Tratatul de la Lisabona, Uniunea adoptă măsuri în domeniul cooperării judiciare în materie civilă cu incidență transfrontalieră, în special măsuri de promovare a compatibilității normelor aplicabile în statele membre în materie de conflict de legi și de competență.

Trimiterea preliminară urmărește să atingă dublul obiectiv de a constitui un instrument de garantare a caracterului partajat al aplicării dreptului Uniunii Europene și a rolului instanțelor naționale în calitate de instanțe de drept comun în

domeniul dreptului european, pentru a asigura egalitatea în fața legii a tuturor cetățenilor europeni⁷.

În acest sens, este important de amintit prevederile Statutului Curții de Justiție a Uniunii Europene și ale Regulamentului de procedură al Curții cu privire la aceste chestiuni.

În conformitate cu articolul 19 alineatul (3) litera (b) din Tratatul de la Lisabona, Curtea de Justiție a Uniunii Europene se pronunță [*omissis*] [*transcrierea articolului în cauză*].

Și, în temeiul dispozițiilor articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, „Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă să se pronunțe, cu titlu preliminar, cu privire la: [...] (b) validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii”; în plus, „[i]n cazul în care o asemenea chestiune se invocă în fața unei instanțe dintr-un stat membru, această instanță poate, în cazul în care apreciază că o decizie în această privință îi este necesară pentru a pronunța o hotărâre, să ceară Curții să se pronunțe cu privire la această chestiune”.

În prezenta cauză, este vorba despre aplicarea legii naționale franceze sau a legii naționale portugheze în ceea ce privește termenul de prescripție și calculul său în legătură cu dreptul la despăgubire pentru răspunderea civilă pentru o faptă ilicită produsă în Portugalia, în care victima și subrogatul care acționează în justiție asigurătorul sunt de cetățenie sau naționalitate franceză.

Programul de la Haga, adoptat de Consiliul European la 5 noiembrie 2004, a solicitat să se continue în mod activ lucrările privind normele care reglementează conflictul de legi privind obligațiile necontractuale (Roma II)⁸.

În situația concretă cu care este sesizată instanța portugheză, există un diferend cu privire la interpretarea articolului 19 coroborat cu articolul 4 alineatul (1) și cu articolul 15 litera (h) din Regulamentul Roma II, care este decisiv pentru aplicarea legii portugheze sau a legii franceze în ceea ce privește normele de prescripție a dreptului și modul de calcul al termenului, ceea ce conduce la modalități diferite de soluționare a litigiului.

În plus, după consultarea jurisprudenței naționale și a Curții, se consideră că complexitatea examinării chestiunii în discuție nu exclude îndoiala suscitată, astfel încât persistă dificultatea de interpretare a normelor menționate din Regulamentul Roma II.

Prin urmare, în prezenta cauză este justificată necesitatea unei trimeri preliminare.

⁷ [*omissis*].

⁸ Scopul central al Regulamentului Roma II este de a asigura o bună funcționare a pieței interne.

Sinteză privind faptele esențiale din litigiu:

- În Portugalia s-a produs un accident între un înotător de cetățenie franceză și o ambarcațiune de agrement portugheză.
- Înotătorul, persoana care a suferit prejudiciul din cauza accidentului, a introdus o acțiune în fața unei instanțe franceze împotriva unei entități constituite în acest scop în conformitate cu legislația franceză și a fost despăgubit pentru prejudiciile suferite în urma accidentului.
- Entitatea franceză a acționat în justiție asiguratorul ambarcațiunii în prezenta procedură, solicitând rambursarea sumei plătite și invocând subrogația în drepturile victimei.
- Asiguratorul recunoaște calitatea procesuală activă a subrogatului, însă invocă prescripția dreptului la despăgubire în temeiul regimului prevăzut de legea portugheză.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene este sesizată cu următoarea întrebare preliminară:

Legea aplicabilă termenului de prescripție a dreptului la despăgubire este legea locului în care s-a produs accidentul (legea portugheză), în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) și cu articolul 15 litera (h) din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007, Roma II, sau, dat fiind că reclamantul s-a subrogat în drepturile persoanei care a suferit prejudiciul, este aplicabilă „legea terțului” subrogat (legea franceză), în conformitate cu articolul 19 din regulamentul menționat?

III. DECIZIE

Pentru aceste motive, magistrații prezentei instanțe dispun:

- a) Suspendă soluționarea pe fond a apelului.
- b) Adresează Curții de Justiție a Uniunii Europene următoarea întrebare preliminară: Legea aplicabilă normelor privind termenul de prescripție a dreptului la despăgubire este legea locului în care s-a produs accidentul (legea portugheză), în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) și cu articolul 15 litera (h) din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007, Roma II, sau, atunci când este vorba despre o subrogație în drepturile persoanei care a suferit prejudiciul, este aplicabilă „legea terțului” subrogat (legea franceză), în temeiul articolului 19 din regulamentul menționat?

Suspendă procedura până la pronunțarea unei hotărâri definitive de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Cererea de decizie preliminară trebuie să fie soluționată în conformitate cu condițiile stabilite în Recomandările în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimiterilor preliminare. În urma confirmării primirii cererii de decizie preliminară, grefa solicită trimestrial informații privind stadiul în care se află.

Fără cheltuieli de judecată.

Lisabona, 5 aprilie 2022

DOCUMENT DE LUCRU